

VICTOR TELEUCĂ: POEZIA, LABIRINT DE OGLINZI

Doctor habilitat în filologie, profesor universitar **Alexandru BURLACU**
Institutul de Filologie al AȘM

VICTOR TELEUCA: POETRY, THE LABYRINTH OF MIRRORS

Summary. This article analyzes the poetics of Victor Teleuca, an important poet of the generation of the 60s. There are envisaged aspects of the transmodern poetry certified in the last volumes published posthumously. It's an original, spontaneous, interesting poetics, and slightly confusing at the same time. In a world with two extremes of the „laughter - tears”, of the kitsch and semblances, transmodernism calls for a „new anthropocentrism”, a revitalization and modernization of the humanistic tradition.

Keywords: poetics, modernism, postmodernism, transmodern, lyric philosopher.

Rezumat. În acest articol este analizată poetica lui Victor Teleucă, un poet important al generației șaizeciste. Sunt luate în discuție aspecte ale poezicii transmoderne atestate în ultimele volume apărute postum. E o poetică originală, spontană, interesantă, dar și ușor confuză. Într-o lume cu două extreme ale „râsu-plânsului”, a kitsch-ului și a simulacrelor, transmodernismul presupune un „nou antropocentrism”, o revitalizare și modernizare a tradiției umaniste.

Cuvinte-cheie: poetică, modernism, postmodernism, transmodern, lirososof.

Victor Teleucă, în demersurile și reflecțiile sale eseistice și poetice despre Eminescu, Argezi, Blaga, Bacovia, Stănescu, Gr. Vieru etc., despre filosofi și esteticieni din toate timpurile, este obsedat și marcat de limba ca adăpost al ființei, în sens heideggerian. Într-un labirint de „oglinzi”, el își elaborează o poetică aparte, care reconstituie o experiență de lectură, de înțelegere și de mărturisiri și care experiență, ieșită din comun, iluminează o biografie de existențe fascinante, prefigurând o lume de pe altă lume, un paradis infernal al cunoașterii de sine la o „margine a existenței” față în față cu Styxul.

Concepția despre poezie a lui V. Teleucă, în esența ei, eminesciană, e demonstrată în nenumăratele arte poetice, dar adevărata descoperire a poetului o face Theodor Codreanu în eseul *Transmodernismul lui Victor Teleucă* apărut în *Basarabia sau drama sfâșierii* (Chișinău, Editura Flux, 2003) și reluat în *Transmodernismul* (Iași, Junimea, 2005). Atât înainte, cât și după primul volum – în grafie latină *Piramida singurătății* (2000) – V. Teleucă revine încontinuu la chintesenta artelor sale poetice pentru a-și nuanța afinitățile cu marii înaintași în ceea ce privește lumea-lumen, lumea ca transparență, „luminis al ființei”.

În *Ninge la o margine de existență* (2002), sinteza creației lui Teleucă, e o învălmășeală de stiluri și o babilonie de idei care se limpezesc abia spre finalul volumului: „Mi-am umplut caietele cu aceste texte nevinnovate, în final, scrise mai mult intuitiv decât prin deducții și inducții, care s-au rezolvat pe sine de la sine printr-un intermediu de stare halucinantă, dove-

dindu-se a fi niște exerciții pornite de cineva și care se rezolvă de la sine căutându-li-se rezultatul, răspunsul care este dat în cartea de exerciții și probleme ale aceluia mare Nimeni, numit și marele anonim sau Observator nepersonalizat” [1, p. 301].

De altminteri, este interesantă lucrarea în cuvânt a poetului, metamorfozându-și limbajul poetic. Unele figuri mitologice sau istorice, cuvinte, simboluri, expresii celebre și idei revin obsesiv, reconstituind rețele de grupuri imagistice: „Cuvântul este ca o amforă pe care olarul o scoate fierbinte din cuptorul în care a ars-o, i-a dat tărie ca să-i poată ține sensul. Și aceeași amforă, când olarul o sună, de fiecă dată sună altfel, cu o altă interpretare sonoră îmbrăcându-se ca o cămașă, dacă nu de sărbătoare, cel puțin curată. (...) filosof a fost în primul rând și apoi poet cel care a scris versetul „cu moartea pre moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le” [1, p. 30].

Volumul *Ninge la o margine de existență* debutează cu poemul *Am fost un visător*, un autoportret cu statut de artă poetică, un poem cu revelațiile ultimului Teleucă, aflat în fața transcendenței. În odiseea inițiată a eului poetic visul, „numai visul poate fi puntea pe care toată viața trecem din materie în antimaterie și invers”: „Am fost un visător cu visele neizbândite,/ cu fericite clipe-a Neizbândzii. E curios/tablou să vezi cum tu ca un ecou te pră-/ bușești în beznă// și crești, ca uriașii crești,/ cum în copilărie te visai căzând și mama/ tălmăcea problema ca o creștere;// (...) am fost un visător pierdut prin viață,/ un visător târziu, /am fost un strigăt prin pustiu/ la care mi-a răspuns

ecoul viu ce se bă-/ tea de maluri de nisipuri/ și când vedea vreo oază, o ocolea,/ la baza/ teoriei mele/ crește sămânța intuiției, ambiția de-a/ nu avea nici o ambiție,/ cu strictul necesar al unui visător/ care și el s-a prefăcut în vis/ și-n fața/ visului mi s-a deschis/ cea mai frumoasă panoramă – tot de vis –/ un Paradis/ împrejmuț/ cu pomi ghimpoși/ și-n fiecare ghimpe/ rămas din mine – câte-un vis/ mai semănând cu lacrima de pe obraz/ argonaut pornit spre lâna din Caucaz,//dar, drumul fiind greu,/ când am ajuns, era târziu/ și-n loc de lână l-am găsit pe Prometeu/ înlănțuit/ și-un vultur îi mânca ficatul/ și l-am gonit atunci și eu,/ dar el, infuriat și nesățul,/ porni să mi-l mănânce pe al meu” (*Am fost un visător*).

Poezia e, înainte de toate, act de cunoaștere a omului – în viziunea eminesciană – „schimbător/ Pe pământ rătăcitor”. Și omul lui Teleucă, un „visător târziu”, trece în „strigăt în pustiu”. *Am fost un visător* e poemul emblematic al poeticei lui Teleucă. Poetul redimensionează expresia arhetipală a spiritului novator și cutezător, răsturnând destinul argonautului modern ajuns la capătul călătoriei inițiatice, un „visător cu visele neizbândite,/ cu fericite clipe-a Neizbândii”: „Trebuie să uit de eu. Eu este o născocire. Un atribut al aflării și, în același timp, al negării în Univers. Această febrilă căutare mă convoacă mereu ca pe o absență, să-mi dau seama că sunt, nefind, desigur. Sunt încercarea de a nu muri, dar nu eu, ci însăși încercarea, că este stăpâna mea de care ține și mă țin cum pomul se ține de umbra pe care el o provoacă să fie” [1, p. 14]. De aici, se pare, și sentimentul de *plinătate a golului*, de fericire a iluziilor pierdute: „Un fel de teatru al absurdului este această vânzoleală la poarta nemuririi, după care nu e nimic gol și uitare. Pe aceste porți ar fi bine să se scrie cuvintele lui Dante la intrarea în infern: „Lăsați-vă toate speranțele aici”. Cât amar aduc omului nostru aceste iluzii pierdute!” [1, p. 15].

Poetul, autodeclarat un urmaș al lui Orfeu, construiește lumi imaginare, invocând pe Dumnezeu să-i redea iubirea și credința. Limbajul tranzitiv, prozastic, versul liber cu rime interne și ingambamente în stilul lui Blaga, metonimia preferată metaforei, parabola, nucleul baladesc, stările oximoronice, stil colocvial, imaginar cu substrat mitologic, un eu în ipostaze poetice sunt semne ale poeticii moderniste.

Schițele de autoportrete profilează un **eu artifex**: „Sunt om turnat din cerneală” (e adevărat, alături de „Sunt cerșetor de profesie”) sau: „Și nu sunt eu acela care le gândește...”; sau: „Sunt real, realitate, defac ora...”; sau: „Nu știu cine sunt, știu cine nu-s”; sau: „Ca om sunt text, nu argument, fragment dintr-un moment” etc.

Poetul se veghează în oglindă, trăind fascinația ce-luilalt, iar prin parodiarea modelelor consacrate, exal-

tarea arbitrarului, haosului, ludicului, a convențiilor extreme creează impresia unei poetici eclecticice, un melanj de romantism, avangardism, manierism, postmodernism. O scriitură insolită, care șochează prin ceva, care este și, simultan, nu este ceea ce este. Un dialog intertextual cu interogații, afirmații și negații în lanț: „Am venit să răstorn lumea. Dar lumea era plăsmuită de la început răsturnată. Meritul meu constă în faptul că spre deosebire de alții, mi-am dat seama de acest lucru. Apoi m-am corectat; am venit nu să răstorn lumea, dar s-o văd cum este, dar nici asta n-a fost tema mea. Și m-am gândit că misiunea mea nu este de a vedea lumea cum este, ci de ce este. Cu asta aș putea să-mi justific venirea mea pe lume?” [1, p. 6]. Aceste gânduri își află ecou în argumentul nescris din finalul cărții: „Sisifică a fost încercarea de a scrie un argument într-un motivarea a ceva care îi succede; de fiecare dată se izbește de propria sa rezistență de a nu se lăsa scris” [1, p. 304].

Mihai Cimpoi e de părere că *Ninge la o margine de existență* are toate semnele unei lirosofilii în contextul mitopo(i)eticii moderniste și postmoderniste: „Text, intertext, hipotext, construcție și deconstrucție, discurs baroc, arborescent, manierist și notație lirică sau prozastică nepretențioasă, «gândire» și «răzgândire» (a)logică sau semilogică, gânduri în «stare curată» sau sofisticate, filosofante aranjate în registre flotante ale meditației, – iată farmecul poemelor «transfinite» ale lui Victor Teleucă ce se înscrie cu tot harul său „dialectic”, lirosolic prin excelență în contextul mitopoeiticii moderne și postmoderne” [1, p. 4].

Este în această concisă caracterizare un diagnostic critic prudent, dar și o intuiție exactă a unui lirososof prin excelență – de reținut! – în contextul *mitopoeiticii moderne și postmoderne*. Deci, în contextul poeticii moderniste și postmoderniste. Exegetul, un foarte bun degustător al poeziei de azi, nu vorbește despre pendularea între modernism și postmodernism, ci îl plasează în contextul acestora.

Autoportretul „visătorului cu visele neizbândite” este reluat într-o altă ipostază, omul ca text, mai exact, în alte autoidentificări de manieră nichitastănescină: „Ca om sunt text, nu argument, fragment dintr-un moment,/ deficitar ansamblu, o parte ce prezintă, poate, amplu amara/ încercare de-a cunoaște. Segment, torent abil,/ sunt un bolnav/ fugit într-un/ copil,// umil îndemn, subtil solemn – desprimăvărata/ întoarcere din somn, ocol dintr-un simbol/ al văzului, al simțului și-al prințului/ ce-i în același timp și prinț, și cerșetor/ și om desfigurat ca o grimasă// rămasă pe-un îndemn, pe o uitare-aleasă.// Ca om sunt text nepronunțat de gura/ vreunui adevăr din care anvergura/ s-a neglijat intuitiv, aici momentul devine reflexiv/ al trecerii spre încercarea,/ spre ne-nțelegerea/ mișcării prin mișcare și,

principalul, amânarea// spre alt destin, spre alt declin ce a rămas același,/ ca pomul pentru fruct de-același fel, dar și de altul,/ m-am neglijat ca un târziu răspuns/ ca dinții care au mușcat bazaltul și-au ascuns// spre-a-i da tărie, nu putere, o umbră grea/ în prețuirea acestui text cu vot consultativ/ când se votează fraza cu datul ei introspectiv/ din care s-a născut spre-a fi obliterată// Sunt un cuvânt, ce vrea cuvânt, mai mult decât atât,/ eu sunt fobia unui nou prezent, eu sunt și mă conjug,/ dar sunt? Ca text sunt om, dar și-un cuvânt din alt cuvânt/ de care-adeșea fugind nu pot să fug” (*Ca om sunt text...*).

Poemul e un dialog intertextual cu Nichita Stănescu (cel care spunea: „Eu nu sunt altceva decât o pată de sânge care vorbește...”; sau: „Eu sunt un cuvânt care se rostește lăsând în urma lui un trup”), care trebuie colaționat cu textul din care își trage originea: „Textul pare să nu descrie o anumită realitate, ci s-o interpreteze, realitatea fiind însuși textul, deci realitatea se prezintă prin text și numai prin el. În acest caz „convine” ideea lui Derrida: «Nimic nu există în afara de text». Această probă de idei deschide o altă lume a limbajului însuși. El nu copiază o realitate, ci o exemplifică, cercând infinitul și eternitatea ca pe niște entități care se suprapun ca formă și conținut ale expresiei ontologice *este* pentru că *este*” [3, p. 124].

Dintr-o altă perspectivă: „Orice text contravine tăcerii, adică spațiului vidat de cuvinte. El o izgonește, îi ia locul, dar, în fond, se întâmplă o schimbare de locuri, substanța rămânând aceeași, de fapt, dar cu alt posibil înțeles, sau, mai curând, cu alt caracter. Textul se impune, în primul rând, sieși, de parcă și-ar mușca buza până la sânge pentru a se convinge că el *este*. E un fel de anticunoaștere a textului ce se produce în conștiința noastră, mai exact, o încercare, altfel lucrurile nu s-ar repeta la nesfârșit, iar acest lucru se întâmplă din însăși tentația infinitului care se exercită de la sine, dialectic, pornit spre a căpăta măcar o conștiință de sine, ceva care se potrivește de minune cu ultimul vers din psalmul lui Arghezi: «Vreau să te pipăi și să urlu: Este!» cu o mică intervenție în textul arghezian: nu «să te pipăi», ci „să mă pipăi”; în acest caz textul, adică subiectul, devine identic cu obiectul. Dar și într-un caz, și în altul avem în față problema demiurgică «La început era cuvântul. Cuvântul era Dumnezeu și Dumnezeu era în cuvinte». Textul, scriindu-se, într-adevăr, urlă: «Este!» dar afirmarea se preface brusc în îndoială și în loc de semnul exclamării, până la urmă, se pune semnul întrebării, caracteristică îndoielii „Este?”. El este, dar numai într-un singur fel, acel exprimat de Eminescu în *Criticilor mei*: «toate cer intrare-n lume/ Cer veșmintele vorbirii»” [3, p. 125].

Dacă e să deschidem o mică paranteză istorică, ar trebui remarcat faptul că șaizeciștii basarabeni nu

s-au raliat la postmodernism. Gr. Vieru, V. Teleucă, A. Codru, Gh. Vodă, I. Vatamanu – cel din *De pe două margini de război*, care n-a mai apărut, *Măslinul oglin-dit* (1983) a ieșit sluit, și *Nimic nu-i zero* (1987) – sau mai târziu D. Matcovschi cu *Neamul Cain* (2008) prin unele poeme prefigurează o schimbare de paradigmă.

Prozo-poemele din *Improvizația nisipului* (2006), în ediția de la Chișinău, anunță, din capul locului, un categoric „și totuși”, total neobișnuit într-un debut de carte: „Și totuși lumea nu este așa cum este. Ea totdeauna este cum nu este. Prezentul predicativ poartă în el semnul demiurgiei” [2, p. 31].

E o formulă surprinzătoare în arhitectonica volumului, relevantă nu numai pentru aspectul tehnic, dar și pentru aspectul ontologic al poeziei sale. Este un fel de *deci* rezumativ, al întregii sale creații. Și totuși, spunem și noi, volumul e structurat în șapte cicluri. Se știe, cifra șapte are numeroase interpretări simbolice, e ziua „în care Dumnezeu se odihnește după facerea lumii”, ziua aceasta „înseamnă refacerea forțelor divine prin contemplarea lucrării desăvârșite. Odihna din ziua a șaptea marchează un **legământ între Dumnezeu și om**” [4, p. 887].

În secvența a șaptea, *Car frumos cu patru boi*, care poate fi conceput ca o expresie românească a spiritului transmodern, are un motto celebru din Martin Heidegger: „... În gândire ființa vine înspre limbă. Limba este locul de adăpost al ființei. În adăpostul ei locuiește omul”. Tot discursul e centrat pe frumusețea limbii care, la „o margine de existență” a fost „judecată, răstignită pe cruce”, limba, „un Mesia al nostru, Mântuitorul, salvatorul”. Limba e un subiect aparte în prefigurarea esenței ființiale a noii poetici.

Parafrazând silogismul poetului, trebuie observat că poetica lui nu este așa cum este. Ea totdeauna este cum nu este. Și aceasta chiar dacă Teleucă, supranumit de Theodor Codreanu *heracliteanul transmodern*, creează o *lume poetică* recurgând la limbajul și convențiile moderniste sau postmoderniste. Și totuși, „Moda trece, poezia rămâne” [3, p. 56] pare a fi replica poetului la experimentele poetice de la sfârșit de veac și de mileniu, trecând prin câmpul de atracție al avangardismului, modernismului/ neomodernismului sau postmodernismului. „*Adevărul poetic* al lui Teleucă trebuie căutat, remarcă Th. Codreanu, la nivelul *întregului*, deși tehnica este a *fragmentului*” [5, p. 310].

În *Improvizația nisipului*, visătorul de altădată cu „visele neizbândite” acum nu mai e sfâșiat de interogații: a fi sau a nu fi, el **este** sub „semnele demiurgice ale prezentului indicativ”. Cu alte cuvinte, poetul „jurnalului liric”, pe de o parte, nu se mai vrea în raza morții lui Dumnezeu, moarte declarată de Nietzsche și acreditată de postmoderniști.

Pe de altă parte, ideea fundamentală, promovată de Teleucă, e că Basarabia, „o margine de existență” stă sub „improvizația nisipului” în toate sferile de activitate, uneori tragi-comice: „Lumea a fost tragică de la începuturile sale. Materia a vrut să vadă cu propriii ochi cum este și s-a îngrozit când, pentru prima dată, lumea s-a văzut jucându-se pe sine în fața unei oglinzi existențiale, cu imaginea inversă. La început s-a îngrozit, apoi a început să râdă până la lacrimi, în hohote isterice, tragice. Și mai tragic a fost faptul când oamenii, privindu-se în această oglindă, «ontologică» să-i spunem așa, au înțeles că sunt rezultatul unui joc, viitoarele dărâmături ale unui cataclism cosmic și că ei nu sunt cei adevărați, ci un fel de «duplicat» al altei lumi, care nu e aici, ci într-un alt timp și spațiu (...)” [3, p. 31]; „Suntem plini de nisip ca eroii de slavă” [3, p. 32].

Revelația poetului e că lumea postmodernă, lipsită de sacralitate, e încontinuu pericol de neantizare: „Lumea ca haosmos e bântuită de violență diabolică. Postmodernii, susține Th. Codreanu, se iluzionează când cred că în haosmos sunt posibile civilizația și cultura. Haosmosul e perpetua „deconstrucție”, ca să mă exprim în jargonul postmodernist, adică eufemistic, iar de-a dreptul spus, e distrugere, descompunere, marș entropic către nimic” [6, p. 36-37].

Improvizația nisipului (2016), în ediția de la București în raport cu cea de la Chișinău, are alt enunț liminar „Și totuși...”, acesta e plasat de editori la începutul altui ciclu. Strategia debutului a optat pentru altă soluție, punând în prim-plan determinarea destinală, „dictatura genetică de care nu putem scăpa”: „Tot ce sunt este. Aceasta nu este o spovedanie,/ ci o funcție care ne pre-determină,/ un fel de dictatură genetică de care nu putem scăpa./«Tot ce sunt „este” nu afirmă că este „aici și acum”,/ dar în general este»” [3, p. 27]. Desigur, definițiile acestea nu se încadrează în vechile tipare ale poeticilor consacrate.

Relevând raportul barbican între poezie și geometrie, poetul apelează în jurnalul de lectură la tehnica fractală: „Fiecare poezie este o insulă pustie și pierdută în largul apelor. Ceea ce face poetul e numai că debarcă pe mal, își lasă ideea și pleacă mai departe. De multe ori ideea nu supraviețuiește și insula continuă să-și contureze pe zare țărnișurile până când vine un alt poet și o populează cu robinzonada ideii sale” [3, p. 33];

sau: „poezia în stare pură ca o **pepită**, ar avea un fel de *causa sui*, un fel de subiect care încă nu-și îndeplinește în totalitate funcția. Dar când se va întâmpla acest lucru?” [3, p. 34];

sau: „Există o uriașă ureche albastră, urechea cerului, o imensă ureche care ne ascultă. Mă mir ce interes prezentăm noi cu gălăgia noastră pentru această ureche fără de stăpân? O ureche care e a urechii: ascultă de-

șertăciunea deșertăciunilor noastre. Pentru ce? Nimeni ascultă pe Nimeni, iar cum Nimeni e unul, înseamnă că Nimeni se ascultă pe sine. *Ciudată ocupație*” [3, p. 35];

sau: „Când citesc dintr-un scriitor, caut conținutul scrierii lui în mine. Descoperindu-l, mă descopăr. Când nu-l pot descoperi prin mine, înseamnă că el există și nu exist eu în această ipostază, fiindcă totul se repetă în lumea asta numai prin faptul nerepetării ei, în rest, nu este nimic identic: tot ce există într-un exemplar, iar pe mine nu mă interesează exemplarul ca atare, *ci siguranța lui ca fenomen/ și felul cum se manifestă, trecând toate vămile/ spiritului meu care îl acceptă sau îl respinge*” [3, p. 42].

Cu alte cuvinte, calea fractală este una labirintică. E și o cale, o modalitate inspirată a lui Theodor Codreanu de a ne introduce în ecuația imaginarului, în labirintul de oglinzi al lui Victor Teleucă [5, p. 186-293]. În lumina acestor geometrizări sunt interesante descoperirile lui Teleucă în poezia lui Nichita Stănescu, ale căror explicații Th. Codreanu le găsește în *Cartea canonică Joc secund*. „Pe frontispiciul *Jocului secund* stă, cum observă exegetul, nevăzută, porunca de la intrarea în Academia lui Platon: *Nimeni să nu intre aici care nu-i geometru!* Iar geometria divină a poeziei lui Ion Barbu este, totodată, răsturnarea geometriei platoniciene, cea care neînțelegându-i pe poeți, îi alungă din Cetate. Este chiar marea revoluție poetică produsă de Ion Barbu, nu în modernitate, nu în postmodernitate, ci în *transmodernitate, avant la lettre*” [5, p. 135].

Antimodernismul lui Barbu nu a fost înțeles, în esența lui, nici de cei mai mari critici ai epocii. „... Nichita Stănescu s-a întors împotriva setei eminesciene de *forme perfecte* a lui Ion Barbu, spre a-și motiva proliferarea inflaționară a necuvintelor. Și a încercat s-o convertească în ceea ce el va numi, spre sfârșitul vieții, *poetica rupturii*” [5, p. 136]. În acest sens, poezia e „o călătorie din *altul* în *altul*, o rătăcire deliberată în labirintul de oglinzi” [5, p. 136].

Theodor Codreanu are siguranța că „bine au făcut Nichita Stănescu și Victor Teleucă neurmându-l pe Ion Barbu până la capăt, căci ei ar fi eșuat, cu siguranță” [5, p. 137], iar „impresia de cvasi-ermetism al liricii necuvintelor” și natura proteică a eului nichitastănescian este explicată prin faptul că „poetul abia rostește un cuvânt, că se dovedește a fi *altul*, adică *necuvânt*, în serie. Acest „complex al lui Proteu” la Nichita Stănescu este surprins cu acuitate de Victor Teleucă, numindu-l „scriere cu tine însuși”: „Alt, alt, alt, altceva, neconținut până la dispariția cuvintelor în poezia *Bate alt clopot*, toate se întâlnesc prin acest *altul*, depărtându-se în alt *altul*” [5, p. 139]; „Poezia nu e poezie datorită faptului că a aderat la o idee sau alta, ci dacă a aderat la poezie, prefăcându-se în ea. Încercarea de a „poetiza”

o idee egalează cu uciderea acestei idei, dacă ea nu venise gata ucisă la tine” [3, p. 49 - 50].

În secvența *Teroarea cuvântului scris sau tratat despre nemurire* Teleucă dă o definiție paradoxală poeziei: „Poezia este o meditație de tip yoga. Nirvana ei ar fi pătrunderea prin înțelegere intuitivă a factorului de decizie, căci încearcă să fie ceea ce nu este și nici nu poate să fie. E ca și cum ai încerca să visezi lumea cu ochii altcuiva, ca să nu te poți învinui că ai apucături egocentriste, ceea ce ar însemna să-ți schimbi centrul de greutate de la un moment la altul, pentru deplasarea liberă în golul spațio-temporal ce se poate afla în coada unei comete ori în strâmtoarea gibraltară a ceasului de nisip prin care curge nisipul din pustiu Sahara în pustiu Kara-Kum, așteptând odată și odată entropia să-și întoarcă îndărăt cursul, în care cauza și efectul să-și schimbe locurile” [3, p. 116]. Orice comentariu e de prisos, interpretarea e expresivă și poetică.

O altă definiție a poetului, identificat cu poezia, se înscrie perfect în linia *Odeii în metru antic*: „îți trăiești într-un mod deosebit propria moarte, adică propria ta entropie... poezia e o meditație de tip yoga în care te dezici de eul personal cu prăbușirea în sine, apoi cu dezicerea de sine, adică totala eliberare de orice în afară de gravitația universală” [3, p. 116]. „Se ajunge la ceea ce a spus Eminescu: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată, adică să înveți totuși acest lucru atât de dificil. Doar mori cu fiecă clipă: scrii versuri ori nu scrii, dar, scriindu-le, ai posibilitatea de a înțelege acest „neînțeles” al dezicerii de sine. Totul este doar atât de simplu: te desparți de tine, ieșind din propria ta povară până te vei vedea plecând din spațiu” [3, p. 116-117]. Este adevărat: „Pare ceva illogic și, într-adevăr, este illogic, dar illogicul acesta este un altfel de logic, poate chiar un metalogic. Să nu se întâmple cândva, iar acest cândva demult au început oamenii să se dezică de logica lui Aristotel ca savanții de geometria lui Euclid” [3, p. 117].

Alteori omul lui Teleucă e în neconținută căutare a reperelor sacre, „fiecare dintre noi nu se poate găsi pe sine”. *Nosce te ipsum* (cunoaște-te pe tine însuși), crede poetul, „nu-i altceva decât biblica *goană după vânt*, că e o capcană și metafizică, și ontologică, în același timp, din care nu poți ieși... Practic, a te cunoaște pe *tine însuși* e ca și cum ai fugi în jurul unui copac gros cu intenția de a te prinde din urmă pe tine însuși. Alergi toată viața fără a ajunge măcar să te poți vedea din urmă cum fugi cu scopul de a te prinde” [3, p. 185].

Adrian Dinu Rachieru, în consens cu Th. Codreanu, susține că Victor Teleucă „face figură aparte”, propune „un alt tip de scriitură”, „starea interogativă, alimentată și frisonată de realitatea implacabilă a destinării, a amenințării golului ontologic, dar și a credinței în armonie, insidios strecurată, întreține, totuși,

neliniștea existențială. Înțelegând curgerea vieții ca un șir de „probe ale făgăduinței”, aflând că omul „e-o nebănuită rană” și că visata nemurire ar fi „o nerozie a timpului”, *lirosorul* (...) pendulează în *poezicerile* sale, amintind de „joaca” stănesciană, între mirarea îngâdurată și seducția estetică (scutită, e drept, de condimentul jovialității). „Nisipurile gândurilor” se adună într-o clepsidră plină de dezamăgiri; aceluși *dincolo*, ultimul prag, așadar, iscă „un urlet mut, temut” fiindcă timpul nu poate fi învins” [7, p. 199].

În spațiul lirososofiei lui Teleucă, „timpul, viața și scrisul definesc triada prin care dorința irepresibilă de a crea îngăduie *spectacolul „reflectării”*, personajul liric fiind captivul unui joc de oglinzi. Autorul „demiurgește” în „timpul cel bun”, conștiința sa e un univers, cunoscând „dulceața amară a infinitului”. Fiindcă deschiderea, angajarea în Universal și, în paralel, efortul trudnic de a se înțelege pe sine îi accentuează tragismul” [7, p. 199].

Un poet autentic își are arta sa individuală. Definițiile concepției despre poezie și poet nu țin la Victor Teleucă de vreo modă poetică, ci constituie o necesitate organică de conștientizare sau aderare la o direcție sau la un program, la o tendință sau la un ideal artistic.

Poetica lui Victor Teleucă este spontană și interesantă, dar și confuză în intuirea, asimilarea și promovarea noii paradigme, căci și „marginea de existență” e confuză, într-o continuă derivă. Cu adevărat, trăim „într-o lume cu două extreme ale răsă-plânsului”, trăim într-o „trăncăneală caragialească”, într-un amestec de carnaval și criminalitate, o lume a kitsch-ului și a simulacrelor, într-o lume fără Dumnezeu. Transmodernismul, după Th. Codreanu, ar putea fi o nouă Renaștere, care implică un „nou antropocentrism” (Alexandru Mușina), o revitalizare și modernizare a tradiției umaniste.

BIBLIOGRAFIE

1. Teleucă, Victor. Ninge la o margine de existență. Chișinău: Cartea Moldovei, 2002.
2. Teleucă, Victor. Improvizația nisipului. Aventura imaginarului. Chișinău: Universul, 2006.
3. Teleucă, Victor. Improvizația nisipului. (Aventura imaginarului): poeme. București: eLiteratura, 2016.
4. Chevalier, Jean. Gheerbrant, Alain. Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere; trad. de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș (coord.), Daniel Nicolescu ș.a. Iași: Polirom, 2009.
5. Codreanu Th. În oglinzile lui Victor Teleucă: critică literară. București: eLiteratura, 2017.
6. Codreanu Th. Transmodernismul. Iași, Junimea, 2005.
7. Rachieru A.D. Poeți din Basarabia. Un veac de poezie românească. București-Chișinău: Editura Academiei Române, Editura Știința, 2010.